

традиций для решения вопросов в сфере культуры и духовности — это составная часть проблемы воспитания нравственности и духовности.

Активно внедряя в практику новые идеи, которые формируют культурную личность, полезно использовать народную мудрость, заложенную в фольклоре, национальных традициях и обычаях. Народное творчество — неиссякаемый источник, неисчерпаемое богатство педагогики — имеет огромное воспитательное и познавательное значение.

Список цитируемых источников

1. Коновалов, В. Н. Словарь по политологии / В. Н. Коновалов. — М. : РГУ, 2010. — 235 с.
2. Философский энциклопедический словарь / под ред. Л. Ф. Ильичева [и др.]. — М. : Совет. энцикл., 1983. — 836 с.
3. Кукла изо льна [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.rukukla.ru/кукла%20из%20льна/>. — Дата доступа: 12.12.2017.

УДК 27(043.3)+008(043.3)

В. У. Кернажыцкая

Ваўкавыскі каледж установы адукацыі «Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы», Ваўкавыск

КАНФЕСІЯНАЛЬНЫЯ ПРАЦЭСЫ НА ВАЎКАВЫШЧЫНЕ: ГІСТОРЫЯ І СУЧАСНАСЦЬ

Рэлігія на працягу стагоддзяў выступала ў якасці асноўнага фактара, які ўздзейнічаў на фарміраванне светапоглядных арыенціраў. З'яўляючыся састаўной часткай нацыянальнай і гістарычнай традыцыі народа, яна і сёння працягвае аказваць уплыў на розум і сэрца многіх людзей.

Апошнія дзесяцігоддзі паказалі, што ў Беларусі істотна змянілася рэлігійная сітуацыя. Калі напярэдадні распаду СССР да ліку няверуючых адносілі сябе каля 65% насельніцтва рэспублікі, то сёння, па ацэнках беларускіх сацыёлагаў, да веруючых сябе далучаюць звыш 50% насельніцтва. Сярод веруючых больш за 80% праваслаўных, больш за 10% католікаў, амаль 2% пратэстантаў, 0,2% іўдзеяў, каля 1% спавядаюць іншыя рэлігіі [1, с. 167].

У ходзе сацыялагічнага даследавання ў Ваўкавыскім раёне высветлілася, што з праваслаўем сябе атыпавваюць каля 70% апытаных, з каталіцызмам — каля 30% [2, с. 1].

Такія істотныя маштабы распаўсюджвання рэлігійнасці тлумачацца карэннымі сацыяльна-эканамічнымі, сацыяльна-культурнымі і палітычнымі зменамі, якія адбыліся ў Рэспубліцы Беларусь у працэсе набывання ёю дзяржаўнай незалежнасці, цяжкім і неадназначным пераходам да рынкавай эканомікі, глыбокімі зменамі ў каштоўнасных арыентацыях і светапоглядных пазіцыях большасці насельніцтва нашай краіны.

Спецыфіка рэлігійнай сітуацыі ў Беларусі заўсёды вызначалася ў першую чаргу яе геапалітычным становішчам на стыку заходняй і ўсходняй цывілізацый, праваслаўнага і каталіцкага свету. Буфернае становішча Беларусі паміж Расіяй і Еўропай прывяло да таго, што большасць насельніцтва традыцыйна звязвае каталіцызм з Захадам, а праваслаўе — з Расіяй. Сёння ў межканфесійных ўзаемадзеяннях актыўна ўключаюцца пратэстанцкія дэнамінацыі.

Такім чынам, за апошнія гады ўзрасла колькасць рэлігійных аб'яднанняў у рэспубліцы, павялічылася іх канфесійная разнастайнасць. У канфесійнай структуры рэспублікі асноўную долю складаюць праваслаўныя (45%), каталіцкія (15,1%) і пратэстанцкія (35, 21%) суполкі; 4,63% — аб'яднанні астатніх веравызнанняў і рэлігійных плыняў [1, с. 167].

Усяго ў Беларусі на 1 студзеня 2016 г. зарэгістраваны суполкі 26 розных канфесійных кірункаў. Сярод іх 1 659 праваслаўных прыходаў у складзе 15 епархій, 493 каталіцкіх парафій у складзе 4 епархій, 1 060 пратэстанцкіх суполак [3, с. 4].

На тэрыторыі Ваўкавыскага раёна на сёння дзейнічае 31 рэлігійная абшчына 6 канфесій: 14 — Беларускай праваслаўнай царквы, 11 — Рымска-каталіцкай царквы, 6 пратэстанцкіх рэлігійных суполак. Рэлігійную дзейнасць на тэрыторыі раёна ажыццяўляе 41 святар. Богаслужэнні і рэлігійныя абрады праводзяцца ў 38 культурных будынках [2, с. 1].

Праваслаўная царква працягвае адыгрываць прыярытэтную ролю ў рэлігійным жыцці нашай краіны. У 1989 г. заснаваны Беларускі экзархат Рускай праваслаўнай царквы. Другая афіцыйная назва Беларускага экзархага — Беларуская праваслаўная царква (БПЦ). Кіраўніцтва ёю ажыццяўляе Сінод на чале з мітрапалітам Мінскім і Заслаўскім Паўлам, Патрыяршым экзархам усяе Беларусі.

Традыцыі праваслаўя на Ваўкавышчыне вельмі глыбокія. Старажытныя летапісы паведамаюць, што ў XI ст. Ваўкавыск уваходзіў у Тураўскую епіскапію. Верагодна, яшчэ ў пачатку XI ст. пры Святаполку I у Тураве была ўстаноўлена епіскапская кафедра. Артыкул у Кіеўскім патэрыку рэдакцыі

Іосіфа Трызны паведамляе: «Третье богомолие епископию поставил в Турове в год 6513 (1005) и дал ей города с погостами в послушание и священие и благословение держать себе Туровской епископии: Пинск, Новгород, Городен, Берестье, Волковыск..., и поставил первого епископа Фому» [4, с. 53—54]. Вядомы польскі гісторык XVI ст. М. Стрыйкоўскі адзначаў першапачатковасць праваслаўя на нашых землях. Аб гэтым бясспрэчным факце пісалі таксама нямецкі каталіцкі царкоўны гісторык Й. Марк, польскі гісторык Берасцейскай царкоўнай уніі Э. Лікоўскі і іншыя вядомыя даследчыкі.

Такім чынам, можна зрабіць выснову, што са старажытных часоў на землях Беларусі, а значыць, і на Ваўкавыскай зямлі вызнавалася праваслаўная вера.

Беларускі археолаг Я. Г. Звяруга ў сваёй кнізе «Старажытны Ваўкавыск» распавядае аб тым, што першы храм на Ваўкавышчыне пачаў будавацца ў XII ст. У гэты час на Беларусі была створана другая школа дойлідства — Гарадзенская. Яна была больш лакальнай, чым Полацкая (першая школа), ахоплівала толькі Гародню і Ваўкавыск. Храм пачалі будаваць на «Замчышчы», відавочна, у першай палове — сярэдзіне XII ст. Мяркуючы па рэштках, гэтая царква задумана даволі блізкай да Гродзенскай ніжняй царквы. Храм меўся быць шасцістоўпным, трохнефавым, трохапсідным, прычым бакавыя апсіды, як і ў Гародні, былі ўнутранымі. Недалёка ад падмуркаў былі знойдзены вялікія гранітныя і гнейсавыя валуны з адной ці дзвюма гладка адшліфаванымі гранямі, побач расчышчаны яшчэ і «склад» плінфы, з якой меркавалася ўзводзіць сцены. Камяні прызначаліся для дэкаратыўных уставак у муроўку, як гэта было ў гродзенскіх храмах, вялікая яма з вапнай — для замешвання рашчыны. Да паўднёва-заходняга кута храма прымыкалі падмуркі квадратнай у плане вежы, дзе, відавочна, меркавалася размясціць лесвіцу на хоры. Аднак будаўніцтва на гэтым было спынена. Чаму гэты цікавы помнік не дабудаваў — загадка гісторыі [5, с. 118].

У 1874 г. адбылося асвячэнне Свята-Мікалаеўскага храма. У сваёй пропаведзі святар Клімент Смольскі гаварыў, што даўней было дзве праваслаўныя царквы ў Ваўкавыску: адна на Заполлі, а другая на Замосці, дзе цяпер стаіць Свята-Мікалаеўскі храм, і што на гэтым месцы даўней былі праваслаўныя могілкі. Гэты старажытны храм быў знішчаны французскімі войскамі ў 1812 г. [4, с. 54].

Праваслаўныя людзі, пазбаўленыя храма, усё ж верылі, што наступяць лепшыя часы. І гэты час наступіў, калі рускія воіны 47 егерскага палка ў 1822 г. размясціліся ў горадзе. Воіны пабудавалі царкву з розных матэрыялаў на грошы, ахвяраваныя існуючым у горадзе Петрапаўлаўскім братэрствам, мясцовымі жыхарамі і дабрачыннымі арганізацыямі. Царква была асвечана ў імя Уваскрашэння Хрыстова і праіснавала больш за 40 гадоў. [4, с. 54].

З гадамі колькасць праваслаўных хрысціян павялічвалася, што прывяло да неабходнасці будаўніцтва новай царквы. Так з'явілася новая драўляная царква ў самым цэнтры горада (1867). Царква была асвечана ў імя Першавярхоўных апосталаў Пятра і Паўла, а праіснавала да 1941 г. і пры таямнічых абставінах згарэла.

Свята-Мікалаеўскі храм пры польскай уладзе 1919—1920 гг. быў пераўтвораны ў гарнізонны касцёл і вернуты вернікам пасля таго, як згарэў Петрапаўлаўскі храм ў 1941 г.

У 90-х гг. XX ст. на беразе ракі Ваўкавыі сіламі прыхода і на грошы добраахвотных ахвяравальнікаў пачалося будаўніцтва Свята-Петрапаўлаўскага сабора з памяшканнямі пад бібліятэку, чытальную залу, нядзельную школу. Восенню 2004 г. адбылося асвячэнне Свята-Петрапаўлаўскага сабора, ён адчыніў свае дзверы для прыхаджан.

У 1999 г. быў асвечаны ніжні храм Свята-Благавешчанскага сабора ў гонар святых Віленскіх пакутнікаў Антонія Іаана і Еўстафія. Святочнае богаслужэнне ўзначаліў Патрыяршы экзарх усея Беларусі мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт. Будаўніцтва сабора працягваецца і сёння (у купальнай частцы).

Ажыццяўляецца будаўніцтва храма святых роўнаапостальных Мяфодзія і Кірыла па вуліцы Зянітчыкаў.

Як ужо зазначалася, каля 70% апытаных жыхароў Ваўкавыскага раёну аднеслі сябе да праваслаўнага веравызнання. Пастырскае служэнне на тэрыторыі раёна ажыццяўляе 21 праваслаўны святар.

Да ліку традыцыйных рэлігій у Беларусі адносіцца і Рымска-каталіцкая царква. Каталіцызм пачаў актыўна распаўсюджвацца на землях Беларусі з канца XVI ст. сярод мясцовага балцкага і славянскага (беларускага) насельніцтва ў адпаведнасці з тагачаснай палітыкай вялікіх князёў літоўскіх. Гэтаму працэсу садзейнічаў Ватыкан, шэраг манаска-рыцарскіх ордэнаў, а таксама польскі каталіцкі касцёл.

У перыяды з 30-х гг. XIX ст. па пачатак XX ст. і з 1918 г. па 80-я гг. XX ст. Рымска-каталіцкая царква падвяргалася дыскрымінацыі з боку царскай, а потым савецкай улады. Пазітыўныя змены ў адносінах да католікаў Беларусі пачаліся з 1988 г., калі адбываецца рэгістрацыя раней закрытых парафіяў і арганізацыя новых.

Гісторыю Рымска-каталіцкай царквы на Ваўкавышчыне трэба разглядаць не толькі ў межах існуючага сёння раёна, а шырэй — у межах існаваўшага з 1507 па 1940 г. Ваўкавыскага павета. У яго ўваходзілі тыя парафіі, якія пазней адносіліся да Бераставіцкага, Зельвенскага і іншых раёнаў Гродзенскай вобласці.

Як вядома, расшчыры крок у кірунку распаўсюджвання каталіцызму ў межах ВКЛ зрабіў вялікі князь Ягайла, перад якім паўстала палітычная альтэрнатыва — пайсці на саюз з Масквой, ажаніўшыся на дачцэ Дзмітрыя Данскога (умовы шлюбу прадугледжвалі прыняццё праваслаўя), ці на саюз з Польшчай праз шлюб з польскай каралевай Ядвігай (умовай шлюбу было прыняццё каталіцызму). Ягайла прыняў другі варыянт. І менавіта Ваўкавыск стаў сведкай факту, які мае гістарычную значнасць. З Ваўкавыска

накіраваў Ягайла паслоў у Польшчу з заявай аб тым, што разам з усім народам прыме каталіцкае веравызнанне, калі Ядвіга будзе згодна аддаць яму сваю руку і калі яго абяруць каралём Польшчы. Перамовы ішлі доўга, увесь гэты час Ягайла чакаў вынікаў у замку ў Ваўкавыску. Менавіта тут Ягайла прыняў паслоў Польшчы і ў 1386 г. была заключана дамова аб прыняцці каталіцызму (пад назвай “*Nueiagum regni recoqnitia, quod Jagellonem ad regnum et conjugium Hedvigis invitarnut*”) [4, с. 58]. У гонар гэтай падзеі Ягайла абяцаў пабудаваць у Ваўкавыску касцёл за свой кошт. У 1386 г. князь Ягайла быў абраны каралём Польшчы, а ў 1387 г. заснаваў Віленскі дзяцэз (епархію), які ахопліваў амаль усю зямлю Беларусі і ў які ўвайшоў Ваўкавыск. Такім чынам пачалося развіццё каталіцызму на Ваўкавышчыне.

Аб'яднанне адчыніць у Ваўкавыску касцёл выканаў ужо вялікі князь літоўскі Вітаўт, які фундаваў касцёл святога Мікалая ў 1430 г. і надзяліў яго дзесяцінай. Перад 1558 г. быў утвораны Ваўкавыскі дэканат, адзін з 26 дэканатаў Віленскай епархіі.

Як толькі касцёльная арганізацыя некалькі ўмацавалася, у сярэдзіне XVI ст. надышла эпоха Рэфармацыі. Болей дысцыплінаваны і адукаваны каталіцызм менш пацярпеў, чым праваслаўе, але ён страціў нямала сваіх вернікаў, а некаторыя касцёлы далучыліся да кальвінізму. Аднак трыумф пратэстантызму быў кароткатэрміновы.

У 1598 г. у Ваўкавыску была заснавана місія ордэна езуітаў, падпарадкаваная Гродзенскаму калегіуму. Езуіты здолелі не толькі схіліць да вяртання ў лона касцёла ранейшых вернікаў-каталікоў, але і былых вернікаў-праваслаўных. Адзін за другім вярталіся згубленыя касцёлы — некаторыя нават пасля 80 гадоў знаходжання ў кальвінізме. Станавіліся касцёламі нават тыя пратэстанцкія святыні, якія раней былі пабудаваны самімі кальвіністамі.

У другой палове XVIII ст. у горадзе дзейнічала школа ордэна піяраў. А на тэрыторыі замка былі пабудаваны канцылярыя і дом для манах-марыявітак. У 1841—1848 гг. у Ваўкавыску быў пабудаваны мураваны касцёл святога Вацлава ў стылі позняга класіцызму. Сродкі на будаўніцтва касцёла ахвяравалі і мясцовыя парафіяне.

Другая па ліку на Ваўкавышчыне парафія была заснавана ў 1460 г. у Поразаве. Касцёл атрымаў назву святога Міхаіла Архангела. У 1478 г. заснавана парафія ў Воўпе. Касцёл святога Яна Хрысціцеля быў пабудаваны князем Гальшанскім Аляксеем — ваяводам віленскім, канцлерам караля Казіміра.

У першай палове XVI ст. пачалі сваю дзейнасць парафіі ў Шылавічах, Гнезна, Лыскава, Мсцібава, Ялаўцы і Струбніцы.

Трэба зазначыць, што фундатарамі касцёлаў на Ваўкавышчыне выступалі прадстаўнікі многіх вядомых магнатскіх радоў. Так, гетман ВКЛ Геранім Хадкевіч (1560—1617) фундаваў два касцёлы. Адзін з іх — у 1611 г. у Росі — касцёл Святой Троіцы, другі — у 1615 г. у Вялікай Бераставіцы — касцёл Візітацыі Дзевы Марыі. Князь Агінскі заснаваў ў 1638 г. касцёл у Мязэрычах. З імем прадстаўніка рода Сапегаў, другога па магутнасці пасля Радзівілаў ў ВКЛ, а менавіта Казіміра Яна Сапегі — ваяводы віленскага, гетмана вялікага літоўскага звязана фундацыя касцёла ў в. Пескі.

У часы барока — еўрапейскага стылю мастацтва XVII—XVIII стст. — граф Грабоўскі пабудаваў храм у Ізабеліне.

Пасля падзелаў Рэчы Паспалітай і ўваходжання беларускіх земляў у склад Расійскай імперыі стан рымска-каталіцкай царквы змяніўся, асабліва пасля паўстаўняў 1830—1831 і 1863—1864 гг. Была зачынена большасць каталіцкіх кляштароў, а значная частка касцёлаў перададзена праваслаўнай царкве, у тым ліку ў Ваўкавыскім павеце — у Мязэрычах, Вялікай Бераставіцы, Зэльве, Лыскава, Малой Бераставіцы.

Пасля Рыжскага дагавора 1921 г., па якому землі Заходняй Беларусі ўвайшлі ў склад Польшчы, зноў змяніўся статус Рымска-каталіцкай царквы, якая па Канстытуцыі стала дзяржаўнай царквой. У гэты час пачалася актыўная рэстаўрацыя і будаўніцтва новых будынкаў касцёлаў, якія неслі на сабе адбітак распаўсюджанага ў гэтыя гады мастацкага стылю неаготыкі: Мсцібава, Зэльва, Рэпля, Шылавічы.

Як вынікае з лічбаў сацыялагічных апытанняў, каталіцкае веравызнанне ў нашы дні на заходніх землях па-ранейшаму ўтрымлівае моцныя пазіцыі. У межах Ваўкавыскага раёна з каталіцызмам, як зазначалася вышэй, атаясамліваюць сябе каля 30% рэспандэнтаў (у параўнанні з 10% цалкам па Беларусі).

Духоўнае служэнне ў каталіцкіх прыходах Ваўкавышчыны ажыццяўляюць 15 святароў (з іх 2 святары — грамадзяне Рэспублікі Польшча, 1 — грамадзянін Літоўскай Рэспублікі). Богаслужэнне ў храмах рымска-каталіцкай канфесіі праводзіцца на беларускай і польскай мовах, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

У чэрвені 1915 г. у Ваўкавыску была асвечана новая каталіцкая святыня — храм Святога Станіслава Косткі. Асвятчэнне па запрашэнні епіскапа Гродзенскага Аляксандра Кашкевіча і ксяндза Алега Дуля ажыццявіў апостальскі нунцый у Беларусі Клаўдзія Гуджэроці.

З кожным годам на тэрыторыі Беларусі павялічваецца колькасць пратэстанцкіх суполак. Адносіны насельніцтва да апошніх нельга назваць адназначным. З аднаго боку, у масавай свядомасці пратэстанцкія дэнамінацыі часта асацыіруюцца з чымсьці негатыўным, а іх веравучэнні разглядаюцца як чужыя для Беларусі. У пэўнай ступені гэтаму садзейнічае ўнутраная арганізацыйная раздробленасць пратэстантызму і неадназначнае тлумачэнне яго разнастайнымі версіямі хрысціянскіх догматаў. З іншага боку, можна з упэўненасцю гаварыць аб тым, што пратэстанцкая традыцыя арганічна ўваходзіць у жыццё нашага грамадства, і сёння пратэстанцкія суполкі захоўваюць стабільнае становішча.

Такія кірункі пратэстантызму, як лютэранства і кальвінізм, былі вядомыя ў Беларусі яшчэ з часоў Рэфармацыі (XVI ст.). У той час як лютэранства не атрымала шырокага распаўсюджвання сярод насельніцтва Беларусі, кальвінізм ахапіў розныя сацыяльныя і этнічныя групы Беларусі. Амаль да канца XVI ст. гэтая канфесія была распаўсюджана ў асяроддзі мясцовых магнатаў і шляхты, гараджан і сялян рознай этнічнай прыналежнасці. У XVII—XVIII стст. вучэнне Кальвіна паступова страчвала сваю актуальнасць, а яго прыхільнікі сталі пераходзіць у каталіцтва і ўніяцтва. Такім чынам, лютэранства і кальвінізм можна толькі часткова аднесці да традыцыйных для Беларусі пратэстанцкіх цэркваў, так як гістарычная пераемнасць іх была прыпынена падзеямі XVI — першай паловы XX ст. і адноўлена толькі ў нашы дні.

Найбольш актыўна развіваюцца ў Рэспубліцы Беларусь розныя сучасныя пратэстанцкія хрысціянскія вучэнні. Мадэрнісцкая накіраванасць у адносінах дагматыкі, культуры, абраднасці садзейнічае даволі шырокаму ўспрыняццю ідэй пратэстантызму як ідэалогіі сучаснасці, якая дазваляе эфектыўна адаптавацца да хуткіх змен умоў жыцця.

За апошнія некалькі гадоў колькасць пратэстанцкіх пlynняў у краіне павялічылася ў пяць разоў, колькасць суполак — амаль у тры разы (гэта найбольш высокі паказчык сярод розных канфесій). Там, дзе больш традыцыйныя і ўплывовыя ў Беларусі праваслаўныя і каталіцкія рэлігійныя аб'яднанні па той ці іншай прычыне паслабілі сваю дзейнасць, узнікае шырокае поле для прапаведніцкай дзейнасці пратэстанцкіх місіянераў.

У мінулым у Ваўкавыскім павеце вера евангелістаў-рэфарматараў асаблівай папулярнасцю ў насельніцтва не карысталася. Колькасць евангелістаў увесь час змяншалася. Вядома, што кальвінісцкі збор існаваў у в. Ізабелін (з 1778), дзякуючы намаганням уладальнікаў вёскі Грабоўскіх. У XVIII ст. кальвінісцкія зборы існавалі таксама ў Мачуліна, Свіслачы, Гнезна. На пачатку XX ст. у Ваўкавыскім павеце захаваліся толькі Ізабелінскі евангелісцка-рэфарматарскі прыход, у які ўваходзілі як рэфарматары-евангелісты, так і лютэране, якія жылі ў Ваўкавыскім, Слоніўскім, Пружанскім паветах. Амаль усе яны былі палякі, выхадцы з Прусіі, Германіі і Аўстрыі, стаўшыя расійскімі падданымі. Пазней, у савецкія часы, кальвіністы гэтага прыходу далучыліся да каталікаў.

У нашыя дні кальвінісцкія і лютэранскія суполкі актыўна адраджаюць сваю дзейнасць у Беларусі. Сярод дэнамінацый, якія прадстаўляюць «Другую хвалю пратэстантызму», найбольш актыўна дзейнічаюць «Хрысціянне веры евангельскай (ХВЕ)», чые суполкі складаюць каля 50% ад агульнай колькасці хрысціянскіх суполак, і евангельскія хрысціянне-баптысты (каля 40% суполак). Хутка памнажаюць колькасць сваіх паслядоўнікаў забароненыя раней «Сведкі Іеговы», а таксама «Саюз хрысціян веры евангельскай Беларусі» (пяцідзсятнікі) [1, с. 171].

Сёння на тэрыторыі Ваўкавыскага раёна дзейнічае 6 пратэстанцкіх рэлігійных суполак: 1) рэлігійная суполка сведкаў Іеговы ў Ваўкавыску зарэгістравана Гродзенскім аблвыканкамам 09.01.1995; 2) рэлігійная суполка царквы хрысціян-адвентыстаў сёмага дня Ваўкавыска зарэгістравана 17.07.1995; 3) рэлігійная суполка хрысціян веры евангельскай «Церковь “Благодать» у Ваўкавыску зарэгістравана 28.11.1995; 4) рэлігійная суполка «Царква евангельскіх хрысціян-баптыстаў горада Ваўкавыска» зарэгістраваная 21.04.1992; 5) рэлігійная суполка «Царква евангельскіх хрысціян-баптыстаў “Каўчэг”», зарэгістраваная 18.03.2002; 6) рэлігійная суполка «Царква евангельскіх хрысціян-баптыстаў “Преображение Господне” у гарадскім пасёлку Краснасельскі» зарэгістраваная 16.10.1995.

Пратэстанцкія суполкі ўзначальваюць 6 пастыраў, працуе 3 нядзельныя школы (ЕХБ).

Відавочна, што рэлігія ў сучаснасці аказвае ўзрастаючы ўплыў не толькі на светапогляд, але і на вобраз жыцця амаль паловы насельніцтва рэспублікі. У гэтых умовах вялікае значэнне мае выпрацоўка паслядоўнай, навукова абгрунтаванай, паважлівай да пачуццяў вернікаў канцэпцыі ўзаемаадносін дзяржавы і рэлігійных арганізацый у розных сферах грамадскага жыцця.

Нельга не адзначыць важнасць канстытуцыйнага прызнання свабоды веравызнання і раўнапраўя ўсіх рэлігійных канфесій на тэрыторыі Беларусі, што дае магчымасць веруючым захаваць традыцыйныя духоўна-маральныя каштоўнасці. Гэта мае істотнае станоўчае значэнне, паколькі далучэнне значнай часткі грамадзян Беларусі, у тым ліку і моладзі, да рэлігійных каштоўнасцей, якія маюць агульнанацыянальную культурную значнасць, садзейнічае выхаванню патрыятызму, грамадзянскасці, культуры міжнацыянальнага і міжрэлігійнага ўзаемадзеяння. Акрамя таго, яно фарміруе верацярпімасць, садзейнічае выпрацоўцы добрасумленых адносін да працы, павагі да сям'і і Радзімы.

Гэтая станоўчая тэндэнцыя знайшла адлюстраванне і заканадаўчае замацаванне ў артыкуле 16 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, дзе дэкларуецца роўнасць усіх рэлігій і веравызнанняў перад законам, пры гэтым падкрэсліваецца, што ўзаемаадносін дзяржавы і рэлігійных арганізацый рэгулююцца законам з улікам іх уплыву на фарміраванне духоўных, культурных і дзяржаўных традыцый беларускага народа.

Сацыяльна-эканамічныя, палітычныя, сацыякультурныя пераўтварэнні, якія адбыліся ў 90-я гг. XX ст., якасна змянілі характар дзяржаўна-канфесійных адносін: дзяржава спыніла ўмяшальніцтва ў дзейнасць рэлігійных арганізацый і аб'яднанняў (калі яны дзейнічаюць у рамках закона), гарантуе поўную свабоду веравызнання, раўнапраўе ўсіх рэлігійных дэнамінацый. Дзякуючы гэтаму ўзрасла місіянерская і грамадская актыўнасць рэлігійных арганізацый, значная іх частка адыгрывае ўсё больш важную ролю ў рашэнні не толькі рэлігійных, але і сацыяльных, маральных і іншых праблем, якія закранаюць інтарэсы шырокіх мас грамадзян рэспублікі.

Асноўныя канстытуцыйныя палажэнні знаходзяць сваё ўвасабленне і канкрэтызацыю ў прынятым у снежні 1992 г. законе «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацый». Гэты заканадаўчы акт

быў істотна дапоўнены парламентам у студзені 1995 г., а затым у кастрычніку 2001 г. Закон гарантуе права грамадзян на вызначэнне і выражэнне сваіх адносін да рэлігіі, на адпавядаючыя гэтаму перакананні, на бесперашкоднае вызнаванне рэлігіі і выкананне рэлігійных абрадаў, а таксама на сацыяльную справядлівасць і роўнасць, абарону правоў і інтарэсаў грамадзян незалежна ад адносін да рэлігіі, і рэгулюе адносіны, звязаныя з дзейнасцю рэлігійных арганізацый і аб'яднанняў.

У адпаведнасці з заканадаўствам беларуская дзяржава не ўмешваецца ў дзейнасць рэлігійных арганізацый і не ўскладае на іх выкананне якіх-небудзь дзяржаўных функцый. Разам з тым рэлігійныя арганізацыі ўсіх канфесій удзельнічаюць у грамадскім жыцці, валодаюць правам выкарыстоўваць сродкі масавай інфармацыі, а таксама ствараць свае ўласныя для распаўсюджвання сваіх вучэнняў, поглядаў, рэлігійных і маральных прапаведзей. Так, на тэрыторыі Ваўкавыскага раёна распаўсюджваюцца перыядычныя выданні, якія выдаюцца Гродзенскімі праваслаўнай і каталіцкай епархіямі: «Гродзенские епархиальные ведомости», «Православный вестник», «Ступени», «Слова жыцця», «Милосердие».

Рэлігійныя суполкі Ваўкавыскага раёна не застаюцца ў баку ад вырашэння самых балючых праблем сучаснага грамадства. Радуе той факт, што прадстаўнікі розных канфесій канструктыўна ўзаемадзейнічаюць у кірунку адраджэння духоўна-маральных каштоўнасцей, фарміравання здаровага ладу жыцця. Так, кожны месяц праваслаўныя святары прысутнічаюць на пасяджэннях груп ананімных алкаголікаў «Піраміда». Каталіцкія святары падтрымліваюць гэтыя групы ў Ваўкавыску і аграгарадку Шылавічы. Праводзяцца сумесныя мерапрыемствы з удзелам рэлігійных арганізацый раёна па прафілактыцы правапарушэнняў і злачынстваў [2, с. 5].

Цесныя сувязі склаліся ў праваслаўных святароў з установамі адукацыі, якія забяспечваюць атрыманне сярэдняй спецыяльнай і прафесійнай адукацыі. У прыватнасці, адбыліся размовы навучэнцаў з праваслаўнымі святарамі па праблеме грамадзянскіх шлюбавых і дашлюбных адносін.

Дзяржаўная сістэма адукацыі і выхавання ў Беларусі, як вядома, мае свежы характар. Тым не менш рэлігійныя арганізацыі ў адпаведнасці з заканадаўствам маюць права ствараць для рэлігійнай адукацыі дзяцей і дарослых групы і нядзельныя школы, праводзіць навучанне ў іншых формах. Так, напрыклад, у Ваўкавыскім раёне пры рэлігійных суполках працуюць 23 нядзельныя школы. З іх праваслаўных — 8 (250 чалавек), каталіцкіх — 12 (1 100 чалавек), пратэстанцкіх — 3 (100 чалавек). Заняткі праводзяцца ў спецыяльна абсталяваных для гэтага класах у дамах святароў, цэрквах і касцёлах. Навучанне ў дзіцячых нядзельных школах ажыццяўляецца на рускай, беларускай і, па жаданні бацькоў, на польскай мовах [2, с. 4].

Царкоўныя арганізацыі ў Беларусі ўсё больш актыўна ўстанаўліваюць кантакты з уладнымі структурамі і органамі мясцовага самакіравання. Мясцовыя Саветы народных дэпутатаў садзейнічаюць рэлігійным суполкам у вяртанні ім культовых будынкаў, аказваюць дапамогу ў будаўніцтве новых храмаў.

Не з'яўляецца выключэннем і дзейнасць мясцовых уладаў Ваўкавыска і Ваўкавыскага раёна. Райвыканкам ажыццяўляе пастаянны кантроль за рэлігійнай сітуацыяй, дзейнасцю рэлігійных суполак і святароў, выкананнем рэлігійнымі арганізацыямі заканадаўства, што рэгулюе канфесійную сферу. Кіраўнікі райвыканкама, прамысловых прадпрыемстваў горада і раёна пастаянна цікавяцца жыццём усіх канфесій, прымаюць удзел у святочных храмавых мерапрыемствах. Так, у чэрвені 2015 г. у Ваўкавыску на цэнтральнай плошчы прайшоў фестываль праваслаўнай культуры «Кладзё». У адкрыцці прынялі ўдзел прадстаўнікі мясцовай улады і мясцовага благачыння. У рамках фестывалю праходзілі прадстаўленні лялечнага тэатра «Батлейка», быў рэалізаваны праект «Добрае кіно» з дэманстрацыяй праваслаўных мастацкіх фільмаў і іншыя мерапрыемствы.

Адным з рычагоў ва ўдасканаленні работы па забеспячэнні заканадаўства Рэспублікі Беларусь у рэлігійнай сферы стала камісія садзейнічання кантролю за выкананнем заканадаўства аб свабодзе сумлення і рэлігійных арганізацый пры Ваўкавыскім райвыканкаме. У склад раённай камісіі ўваходзяць работнікі райвыканкама, адзелаў адукацыі, рэдакцыі раённай газеты «Наш час». Камісія вывучае і аналізуе рэлігійную сітуацыю ў горадзе і раёне, разглядае матэрыялы аб рэгістрацыі статутаў рэлігійных суполак, вядзе ўлік рэлігійных суполак і культовых будынкаў на тэрыторыі раёна, выяўляе рэлігійныя групы, якія дзейнічаюць без рэгістрацыі, наведвае рэлігійныя богаслужэнні, абрады, мерапрыемствы духоўнай накіраванасці.

Стан межканфесіянальных адносін з'яўляецца адным з істотных фактараў уплыву на грамадска-палітычную сітуацыю. У адпаведнасці з гэтым на пасяджэннях выканаўчага камітэта, сесіях раённага Савета дэпутатаў разглядаюцца пытанні, якія тычацца канфесіянальнай сферы: выдзялення зямельных участкаў для будаўніцтва культовых аб'ектаў, правядзення масавых рэлігійных мерапрыемстваў, зніжэння стаўкі зямельнага падатку на нерухомасць для рэлігійных суполак і інш.

Таким чынам, можна канстатаваць той факт, што ажыццяўленне органамі ўлады рэгулявання канфесійных адносін, забеспячэнне сапраўднай рэалізацыі свабоды сумлення, рэальнага раўнапраўя ўсіх рэлігій дазваляюць захаваць стабільную сітуацыю і пазбягаць канфліктаў на рэлігійнай глебе. Аб гэтым сведчаць і дадзеныя сацыялагічнага апытання. Так, рэлігійную сітуацыю ў раёне ацэньваюць як спакойную 63% рэспандэнтаў, каля 27% апытаных лічаць яе добрай [2, с. 1].

У сакавіку 2015 г. Беларусь наведваў Дзяржаўны сакратар Святога прастола кардынал П'етра Паралін. Падчас сустрэчы з высокім госцем Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А. Р. Лукашэнка зазначыў, што міжканфесійны мір і нацыянальная згода — гаранты стабільнасці грамадства, і ў Беларусі ўсё робіцца дзеля падтрымання гэтай стабільнасці. Кіраўнік дзяржавы ў сваіх выступленнях неаднаразова падкрэсліваў думку аб тым, што верацярпімасць і талерантнасць з'яўляюцца традыцыйнымі рысамі

беларускага грамадства, і мы можам ганарыцца адсутнасцю ў Беларусі канфліктаў на рэлігійнай і этнічнай глебе. Адсюль вынікае задача — з улікам асаблівасцей рэлігійнага жыцця і поліэтнічнага складу насельніцтва садзейнічаць умацаванню і развіццю верацярпімасці, інтэрнацыяналізму і дружбы.

Прадставім вынікі даследавання стану рэлігійна-канфесіянальных працэсаў у вучнёўскім асяроддзі школ Ваўкавыскага рэгіёну.

Мэта даследавання — высветліць адносіны навучэнцаў сярэдніх школ да рэлігіі, размеркаванне канфесіянальных пераваг, узаемасувязь этнічных і канфесіянальных працэсаў.

У апытанні прынялі ўдзел 178 рэспандэнтаў: навучэнцы старэйшых класаў гімназіі № 1, гімназіі № 2, СШ № 3, СШ № 4, СШ № 7 г. Ваўкавыска, Біскупіцкай СШ Ваўкавыскага раёну.

Навучэнцам была прапанавана анкета «Мае адносіны да рэлігіі». Адказы рэспандэнтаў дазваляюць зрабіць наступныя высновы:

1) сучасная моладзь праяўляе досыць вялікую цікавасць да пытанняў, звязаных з рэлігіяй: больш за 70% навучэнцаў імкнуцца атрымоўваць інфармацыю рэлігійнай накіраванасці, 48% апытаных указалі, што наведвалі ці наведваюць нядзельныя школы пры храмах;

2) узровень рэлігійнасці ў маладзёжным асяроддзі вельмі высокі — амаль 90% апытаных аднеслі сябе да веруючых, аналагічная колькасць навучэнцаў (87%) указалі, што наведваюць храм;

3) канфесіянальны перавагі схіляюцца да традыцыйных у Заходнім рэгіёне Беларусі рэлігійных плыняў — праваслаўнай і каталіцкай. Больш за 60% атаясамліваюць сябе з праваслаўем і больш за 30% — з каталіцтвам;

4) сярод праваслаўных пераважаюць прадстаўнікі карэннай нацыі — беларусы (каля 90%). У асяроддзі вернікаў каталіцкай канфесіі назіраецца дыферэнцыяцыя — 56,3% каталікоў з'яўляюцца палякамі; 43,7% — беларусамі. Дадзеныя лічбы сведчаць аб адыходзе ад існаваўшай раней спрошчанай мадэлі этнічнай самаідэнтыфікацыі (каталік па веравызнанні лічыўся, як правіла, палякам па этнічнай прыналежнасці);

5) за апошнія гады рэлігійна-этнічная самасвядомасць народа Беларусі цалкам, і вучнёўскай моладзі ў прыватнасці значна ўзрасла, а канфесіянальны фактар зараз адыгрывае значную ролю ў грамадскім жыцці. У рэлігіі сталі бачыць гарантыю стабільнасці, парадку, непахіснасці духоўных асноў грамадства, адраджэнне нацыянальных традыцый народа.

Спіс цытаваных крыніц

1. *Бабосов, Е. М.* Основы идеологии современного государства / Е. М. Бабосов. — Минск : Амалфея, 2012. — 412 с.
2. Справка об этноконфессиональной ситуации в Волковысском районе, подготовленная идеологическим отделом Волковысского райисполкома в 2015 г.
3. Аналитическая справка об этноконфессиональной ситуации в Республике Беларусь и сотрудничестве с соотечественниками за рубежом в 2015 г.
4. Ваўкавышчына: з гісторыі краю і лёсу людзей : матэрыялы навук.-практ. крэйзнаўчай канф. / пад рэд. І. П. Крэня. — Ваўкавыск, 1997. — 211 с.
5. *Зверуго, Я. Г.* Древний Волковыск (X—XIV вв.) / Я. Г. Зверуго. — Минск, 1975. — 126 с.

УДК 32-027.21(075.8)

Г. И. Коктыш¹, М. Г. Коктыш²

¹Государственное учреждение образования «Гимназия № 192 г. Минска», Минск

²Учреждение образования «Белорусский государственный экономический университет», Минск

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И ФОРМИРОВАНИЕ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ ЛИЧНОСТИ

В условиях глобализации современного мира, конкуренции в экономической, социальной и политической сферах на первый план выходит образование, наукоемкие современные технологии, которые способны обеспечить преимущество государства в инновационном развитии. Главным условием успешного инновационного развития должно стать формирование современной экономики знаний как новой парадигмы образования. Актуальное значение в образовании имеет формирование творческой личности, развитие гуманизма и гражданственности, профессиональной компетентности и личного роста.

Сегодня основой развития нашей страны является ориентация на создание высокообразованного, высококвалифицированного общества, в котором труд принимает все более интеллектуальные формы. Поэтому на первый план выдвигаются качественно новые задачи в области образования. Стратегической целью развития отечественной системы образования является повышение качества и доступности образования в соответствии с потребностями инновационной экономики, требованиями информационного общества, образовательными запросами граждан, развитием потенциала молодежи.